

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ
1932

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΤΟ ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

— ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ —

Σὰ γυναίκα και γιατρός γυναικῶν, ἡ κ. Ἄννα Κατσιῖρα ἐνδιαφέρεται θερμὰ γιὰ τίς γυναίκες. Ἀπὸ χρόνια τώρα, μὲ ἄρθρα στὶς ἐφημερίδες, μὲ διαλέξεις, μὲ βιβλία, ἀγωνίζεται νὰ τοὺς δώσει ὅλες ἐκεῖνες τίς γνώσεις και τίς συμβουλές ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τίς κάμουν εὐτυχέστερες. Τὸ τελευταῖο της βιβλίο ἐπιγράφεται: «Προετοιμασία τοῦ κοριττοῦ στὰ γενετήσια ζητήματα». Ὅπως ἐννοεῖ κανεὶς κι' ἀπὸ τὸν τίτλο, τὸ βιβλίο ἀπευθύνεται κυρίως σὲ μητέρες ἀνήλικων κοριττιῶν, και τίς διδάσκει μὲ ποῖο τρόπο πρέπει νὰ κάνουν τὴ μύηση σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ποὺ θεωρεῖται σήμερ' ἀπκραιτήτη. Γιατί ὅλοι οἱ παιδαγωγοὶ καταδικάζουν τὴν ἀγνοία ὅπου κρατοῦσε τίς παρθένες, ὡς τὴν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου τους, ἢ παλιά «καλὴ ἀνατροφή», και προπάντων τὴν ἀπρηπὴ, τὴν ἀναγνῆ κι' ἐπικίνδυνη γνώση ποὺ κρυφολάβειναν τότε πολλές—οἱ περισσότερες ἴσως—ἀπὸ ξεσκολισμένες ὑπηρετίες στὸ σπίτι ἢ ἀπὸ ἀγουροξυπνημένες, και διαφθαρμένες κάποτε, συμμητῆρες στὸ σχολεῖο. Ἀλλὰ τὸ βιβλίο μιλεῖ ἀπευθείας και στὰ μεγαλύτερα κορίτσια, ποὺ μπορεῖ βέβαια νὰ ξέρουν πολλά πράγματα—κι' ἀπὸ συναναστροφές, κι' ἀπὸ διαβάσματα,—ἀλλὰ ὄχι ὅλα, οὔτε τὰ κυριώτερα. Και τὰ διδάσκει τί νὰ κάνουν,—ἢ καλύτερα, τί νὰ μὴν κάνουν—και πῶς νὰ προσέχουν, πῶς νὰ φυλάγονται, ὥστε νὰ μὴ τὴν παθαίνουν ἀπὸ ἀσυνείδητο ἀντρα πρὸ τῆς ὥρας, νὰ διατηροῦν ἀκέραιο τὸν πολυτιμο ἐκεῖνον «ὄμινα», κι' ἀκόμα νὰ μὴν κυφοροῦν ἀν και παρθένες, γιατί κι' αὐτὸ δυστυχῶς συμβαίνει συχνά... Ὅσες θὰ κινδύνευαν νὰ καταστραφοῦν, νὰ δυστυχήσουν ἔτσι ἀπὸ ἀγνοία, ἡ κ. Κατσιῖρα προσπαθεῖ

νὰ τίς προλάβῃ, νὰ τίς σώσῃ μὲ τὴν ἐπισημονικὴ γνώση.

Ὡς ἐδῶ πάει καλά. Ἀλλὰ εἶναι και κάποιες ἄλλες, ποὺ θὰ πῆγαιναν γυρεύοντας, ἀπὸ ἰδέες ἐλευθερίας κι' «ἀνωτερότητας». Αὐτές ἡ κ. Κατσιῖρα ἀγωνίζεται νὰ τίς πείσῃ πῶς τὴν παρθενία δὲν πρέπει νὰ τὴ θεωροῦν «πρόληψη», γιατί δὲν εἶναι «ἀπλῶς μιὰ ἀνατομικὴ μεμβράνη, ἀλλὰ σύμβολο σεβασμοῦ πρὸς χρησίμους κοινωνικοὺς θεσμούς, ὅπως κι' ἡ Σημαία δὲν εἶναι ἓνα κομμάτι πανί, ἀλλὰ σύμβολο τῆς ἰδέας τῆς Πατρίδος». Ἔτσι ἡ κ. Κατσιῖρα, ὄχι πιά σὰ γιατρός, ἀλλὰ και σὰν κοινωνικὸς φιλόσοφος, διδάσκει και μιὰ σεξουαλικὴ ἢ γενετήσια ἠθικὴ, ἐνάντια στὸν ἐλεύθερο ἔρωτα—ἢ καλύτερα, στὴν ὁποιαδήποτε σεξουαλικὴ σχέση τοῦ κοριττοῦ πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο—ἠθικὴ ποὺ θὰ μπορούσε νὰ συνοψιστῆ σ' αὐτὰ τὰ λίγα λόγια: Ὁ ἄνθρωπος, και τὸ κορίτσι ἐπομένως, δὲν εἶναι μόνο ἄτομο, ἀλλὰ και μέλος τῆς κοινωνίας. Ἄν ἦταν μόνο ἄτομο, θάχε ἴσως τὸ δικαίωμα νὰ παραδίδῃ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴ, και τὸ κορμί του σ' ὅποιον κι' ὅταν θὰ τοῦ ἄρεσε. Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ ποὺ εἶναι και μέλος τῆς κοινωνίας, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνη παρὰ μόνο μετὰ τὸ στεφάνωμα. Γιατί ὁ κοινωνικὸς προορισμὸς τῆς γυναίκας εἶναι νὰ γίνῃ μητέρα παιδιῶν νομίμων κι' ἐξασφαλισμένων. Κάθε παρεκτροπὴ, κι' ἡ παρεμικρότερη—ἢ ἀθώωτερη, ἀν μπορῆ κανεὶς νὰ πῆ—τὴν ἐκθέτει στὸν κίνδυνο νάτιμαστῆ, νὰ στιγματιστῆ, νὰ μείνῃ ἀνύπαντρη, ἀχρηστῆ στὸ σύνολο, ἢ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο παράνομα, ντροπιασμένα κι' ἀνυπαστήριχτα παιδιά. Και φυσικά, σὲ κάθε περίπτωση, νὰ γίνῃ πολὺ πολὺ δυστυχημένη...

Εἶναι βίασιμη τάχα ἡ ἠθικὴ αὐτὴ ποῦ διδάσκει ἡ κ. Κατοίγρα; Δὲν τὴν βρίσκω καὶ τόσο... Καὶ γιὰ νὰ δείξω καὶ στὴν ἴδια τὸ ἀτοπὸ τῆς, θὰ φέρω ἓνα μόνο παράδειγμα ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, ὄχι ἀπὸ τὰ πιδ σπάνια: "Ἐνα κορίτσι πείθεται, ἢ ἔχει πεισθεῖ κι' ἀπὸ πρῖν, πῶς πρέπει νὰ κάθεται φρόνιμα γιὰ τοὺς σοβαροὺς λόγους ποῦ προβάλλει ἡ κ. Κατοίγρα. "Ἀλλὰ τὸ κορίτσι εἶναι ὁμορφό, θερμόαιμο καὶ φωτισμένο. Ἀπὸ τὸ βιβλίον δηλαδὴ τῆς κ. Κατοίγρα, ἢ κι' ἀπὸ ἄλλα βιβλία—γιατὶ κυκλοφοροῦν ἓνα πλῆθος τέτοια—ἔχει μάθει ἀπέξω κι' ἀνακατωτὰ ὅλα τὰ «γενετήσια ζητήματα». Συλλογιέται: «Πρέπει, ἀλλὰ δὲν μπορῶ... Οἱ πείρασμοι γύρω μου εἶναι πολλοὶ κι' ἀνίκητοι. Γιατὶ νὰ μὴν κάμω τώρα ὅ,τι θέλω κρυφά, καὶ νὰ πάρω μόνο τὰ μέτρα μου νὰ μὴ φανερωθῆ ποτέ; "Ἔτσι δὲ θὰ βλάψω οὔτε τὸν ἑαυτὸ μου, οὔτε τὸ σύνολο. Γιατὶ ἅμα βαρεθῶ αὐτὴ τὴ ζωὴ, ἢ ἅμα μοῦ παρουσιαστῆ καλὸς γαμπρός, θὰ παντρευθῶ καὶ θὰ χαρίσω κι' ἐγὼ στὴν κοινωνία ἀκόμα μιὰ οἰκογένεια μὲ μιὰ τσοῦρμα παιδιά». Καὶ τὸ κορίτσι κάνει ὅ,τι θέλει, ὅ,τι τοῦ λέει τὸ αἷμα του ἢ, κάποτε, καὶ τὸ ὕλικὸ συμφέρο. Φυλάγεται μόνο νὰ μὴ γονιμοποιηθῆ κατὰ λάθος, ἔπως δὲ φυλάγονται σήμερα καὶ παντρεμένες. Ἐπίσης νὰ μὴ μολυνθῆ, γιατί ξέρει καλὰ καὶ τὴν ὑγιεινὴ τῶν «γενετησίων» (ἢ κ. Κατοίγρα τοῦ τὴν ἔμαθε). "Ὅσο γιὰ τὸ «σεβάσμιο κι' ἱερὸ σύμβολο» ποῦ εἴπαμε, ἢ τὸ διατηρεῖ μὲ τὰ δόντια ἢ, σὲ μιὰ παράφορη, ἀσυλλόγιστη σιγμῆ, τὸ θυσιάζει κι' αὐτό. Ἄδιάφορο. Στὴ δεύτερη περίπτωσι, μιὰ χειρουργικὴ επέμβασι, κοινότατη δυστυχῶς, τῆς τὸ ξαναδίνει. Ἐν τάξει. Κανένας δὲν ἔμαθε τίποτα—οὔτε ὁ πατέρας μὲ τὸ μπαστοῦνι, οὔτε ὁ ἀδερφός μὲ τὸ πιστόλι. Κι' οὔτε γάτα ἦταν, ὅπως λέμε στὴν πατρίδα μου, οὔτε ζημία ἔκαμε. Ἐτσι τὸ καλὸ κορίτσι, ἀφοῦ χόρτασε τὴν τρελοζωὴ—ἢ ἀφοῦ μάζεψε καὶ τὴν προικούλα—φρονιμεύει, παντρεύεται, γίνεται μητέρα καὶ κάνει νόμιμα παιδιά. Ρωτῶ: τὸ κορίτσι αὐτὸ εἶναι ἠθικὸ;—Μὰ πρώτη ἡ κ. Κατοίγρα θὰ φώναζε: «Εἶναι τὸ ἀνηθικώτερο πλάσμα τοῦ κόσμου!». Κι' ὅμως δὲν ἀπομακρύνθηκε καθόλου ἀπὸ τοὺς «χρησίμους κοινωνικοὺς θεσμοὺς» τῆς ἠθικῆς τῆς. Ἐγινε δυστυχισμένο τὸ ἴδιον; Καθόλου! Ἐφερε στὸν κόσμον δυστυχισμένα παράνο-

μα παιδιά; Οὐτ' ἓνα. Κι' ἐκπλήρωσε ὁ λάκερο τὸν κοινωνικὸ του προουρισμό; Βεβαιότατα! Συμπέρασμα: Ἡ ἠθικὴ ποῦ διδάσκει στὰ κορίτσια ἡ κ. Κατοίγρα, εἶναι μιὰ ἠθικὴ χωρὶς βάση, ἀφοῦ ἓνα κορίτσι μπορεῖ νὰ τὴν παραδεχτῆ καὶ νὰ τὴν ἀκολουθῆσῃ, κι' ὅμως νάναί τὸ ἀνηθικώτερο πλάσμα τοῦ κόσμου. Γιὰ νάταν βίασιμη αὐτὴ ἡ ἠθικὴ, ἔπρεπε νὰ προβάλλῃ τέτοιους λόγους, ὥστε τὸ κορίτσι ποῦ θὰ τὴν καταπατοῦσε κρυφά, νὰ θεωροῦσε κατὰ συνείδηση τὸν ἑαυτὸ του ἀνήθικο καὶ δυστυχισμένο, κι' ἂν ἀκόμα δὲν φανερωνόταν στὸν αἰῶνα!

* *

Κάτι τέτοιο θὰ κατόρθωνε ἡ κ. Κατοίγρα ἂν—παράδειγματος χάρη—μποροῦσε νὰ προβάλλῃ τὴν χριστιανικὴ ἠθικὴ, καὶ νὰ πείσῃ τὰ κορίτσια πῶς ὁ ἐλεύθερος ἔρωτας εἶναι ἁμαρτία ἀπ' τὸ Θεό, ποῦ τὴν περιμένει, στὴν ἄλλη ζωὴ, αἰώνια τιμωρία. Αὐτὸ πίστευε μὲ τὰ σωστά τῆς, κι' εἶχε κάποτε τύψεις καὶ φόβους, ἢ Νανά τοῦ Ζολᾶ. «Κανόνας γενικός! ἔλεγε. Κάθε γυναίκα ποῦ πάει μ' ἄλλον ἄντρα ἐξὸν ἀπ' τὸ νόμιμό τῆς, εἶναι ἁμαρτωλὴ καὶ θὰ πάῃ στὴν κόλαση!» Ἄλλὰ θάταν εὐκολο νὰ πιστέψουν αὐτὰ τὰ πράγματα κορίτσια τῆς ἐποχῆς, διαβασμένα καὶ μορφωμένα; Καλὰ ἢ κακά, ἡ χριστιανικὴ «κρίσι κι' ἀνταπόδοσι» παραμερίζεται ἀπὸ τὴν σημερινὴ ἀνώτερη μόρφωσι—ἀπὸ τὴν «ἀνωτέρωτητα» ἐπιτέλους—κι' ἂν οἱ εὐσυνείδητοι ἄνθρωποι, γυναῖκες ἢ ἄντρες, κρατοῦν ἀκόμα μερικὲς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ θάχαν μεγάλες τύψεις ἂν ἔκλεβαν, ἂν ἐφόνευαν ἢ ἂν ψευδομαρτυροῦσαν, δὲν εἶναι βέβαια γιατί φοβοῦνται τὴν κόλαση, ποῦ δὲν τὴν πιστεύουν, ἀλλὰ γιατί οἱ κακὲς αὐτὲς πράξεις καταδικάζονται ἀπὸ μιὰν ἄλλη, πιδ ἐλεύθερη ἠθικὴ, ἀπὸ ἓναν ἄλλο νόμον, σχεδὸν ἄγραφο, ποῦ βασίζεται στὴν εὐαισθησία, στὸν οἶκτον, στὴν φιλαλληλία καὶ γενικὰ στὸν ἀνθρωπισμό. Δυστυχῶς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ αὐτὴ ἐξαιροῦνται τὰ πολλαπλά σεξουαλικὰ ἁμαρτήματα, ποῦ περιλαμβάνει ὁ μωσαϊκὸς νόμος μὲ τὴν ἐντολὴ «οὐ μοιχεύσεις». Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, κι' ὁ πιδ εὐσυνείδητος—ἄντρας ἢ γυναίκα—δὲ θεωρεῖ ἄσυνείδητος, ποῦ μπορεῖ νὰ τοῦ προξενήσῃ ντροπὴ ἢ τύψη, τὴ φυσικὴ πρῆξι τῆς ἀναπαραγωγῆς, εἴτε κοινωνικῶς νόμιμη εἴτε παράνομη, ὑπὸ τὸν ὄρον πάντα, ἂν εἶναι

Σ. ΜΗΛΙΑΔΗΣ

ΣΠΙΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΙΑ (ΩΒΕΡΝΗ)

παράνομη, να είναι και κρυφή, ώστε να μην κάνη δυστυχισμένο—για κοινωνικούς πάντα λόγους—ούτε τον ίδιον, ούτε τον άλλον. Ἡ ἠθική αὐτὴ καταδικάζει ἴσως στὴ συνείδηση πολλῶν μερικὲς διαστροφές πού δὲν εἶναι σύμφωνες μὲ τὴ φύση, καὶ βέβαια τὴ βία, τὸ δόλο καὶ κάθε τι πού θανάγκαζε τὸν ἄλλο νὰ κἀμῆ κάτι παρὰ θέληση, χωρὶς ἠδονή, ἢ τουλάχιστο χωρὶς κάποιο συμφέρο. Κι' αὐτὰ πάλι—ἄς τὸ ξαναποῦμε—ὄχι γιατί τὰ καταδικάζει ἡ κοινωνία ἢ τὰ τιμωρεῖ ὁ νόμος—στὴ Γερμανία, π. χ. οἱ ἀνθρωπιστὲς χάλασαν τὸν κόσμο ὡς νὰ σθηστῆ ἀπὸ τὸν ποινικὸ νόμο τὸ ἄρθρο πού τιμωροῦσε κάποια διαστροφή (*)—ἀλλὰ γιατί τὰ ποκρούει ἡ

συνείδηση. Ἐπομένως οὔτε κρυφὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνονται.

Πολὸ φρόνιμα λοιπόν, ἢ κ. Κατσίγρα, πού εἰς αὐτὰ τὰ γνωρίζει, δὲν τόλμησε νὰ ἐπικλεστή τὴ χριστιανικὴ ἢ τὴ νεώτερη ἠθική—δηλαδὴ οὔτε κόλαση, οὔτε τύψη ἀπὸ εὐσυνειδησία—παρὰ ζήτησε τὴν παρθενία καὶ τὴν ἀγνεία τῶν κοριτσιῶν πρὸ τοῦ γάμου γιὰ λόγους μόνο κοινωνικούς. Ἀλλὰ πόσο εἶναι, σὰν ἠθική, ἀβάσιμο τὸ κοινωνικὸ κήρυγμά της, μπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ καὶ τοῦτο: Διδάσκει τὰ κορίτσια νὰ παγιδεύουν τὸν ἄντρα, πρᾶγμα πού μιὰ λεπτὴ συνείδηση τὸ ἀποκρούει. Γιατί δταν τοὺς ἀποκαλύπτῃ τὴ φύση τοῦ ἀνδρικοῦ ἔρωτα, πού σβήνει μετὰ τὴν ἀπόλαυση, καὶ τὰ συμβου-

(*) Αὐτὸ ἐγίνε ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια. Καὶ στὴ ζωηρότατη κίνηση ἔλαβαν ἐνεργὸ μέρος καὶ κορίτσια, πού συζητοῦσαν γιὰ τὸ ἄρθρο φανερά καὶ μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀλευθεροστομία. Αὐτὸ μούλεγε

μὲ θαυμασμὸ ὁ ἑλληνογερμανὸς φίλος μου λογοτέχνης Ἰούλιος Ἐσσλιν, πού εἶχε γυρίσει τότε ἀπὸ τὸ Βερολίνο.

λεύει νὰ καταπνίγουν τὴ φυσικὴ τους ὀρμὴ καὶ νὰ μὴν παραχωροῦν τὸ παραμικρὸ σ' ἐκείνον ποὺ ἀγαποῦν, γιὰ νὰ τὸν ἐξαναγκάσουν νὰ τὰ στεφανωθῇ, εἰν' ἓνα δόλιο μέσο ποὺ δὲν τὸ ἀγιάζει καθόλου ὁ κοινωνικὸς σκοπός. Τὸ ἴδιο ἀπάνου-κάτου κι' ἔταν τὰ διδάσκει, ἢ τουλάχιστο δὲν τοὺς ἀπαγορεύει, νὰ παγιδεύουν τὸν ἄντρα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό, κι' ὄχι κἄν γιὰ κείνον ποὺ ὑπαγορεύει ἡ φύση κι' ἡ φυσικὴ ἀνάγκη, μὲ τὴν κοκετταρία, ποὺ κι' αὐτὴν ἡ συνείδηση ἑνὸς ἀνώτερου κοριτσοῦ, ποὺ θάχε μιὰν ἀντρίκια περηφάνεια, τὴν ἀποκρούει σὰν κάτι δουλικὸ καί... δουλιστικὸ (*). Βάζω στοίχημα πὼς κι' ἡ ἴδια ἢ κ. Κατοίγρα, ὅταν ἦταν νέο κορίτσι, μὲ τίς ἰδέες μάλιστα ποὺ μᾶς λέει πὼς εἶχε τότε, μόνο κοκέττα δὲ θάταν, καὶ πολὺ περισσότερο ἀπ' τὰ σωματικὰ της χαρίσματα, θὰ καμάρωνε νὰ δείχνῃ τοὺς θησαυροὺς τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς της.

* *

Ἄλλὰ ποιά, τελοσπάντων, εἶναι ἡ σεξουαλικὴ ἠθικὴ ποὺ θάπρεπε νὰ διδάξῃ ἡ κ. Κατοίγρα;

Στὰ κορίτσια; —καμμιά! Γιατί ἡ ψεύτικη εἶναι... ψεύτικη, κι' ἡ ἀληθινὴ, καθὼς θὰ ἴδουμε παρακάτω, γι' αὐτὰ περιττῇ. Ὑπάρχει ὁμως μιὰ τέτοια—ἀληθινὴ, βásiμη, ὄχι συμβατικὴ, ἀκλόνητη—ποὺ γιὰ τὴν ὥρα, ἴσως, δὲ θάταν περιττὸ νὰ τὴ μάθουν οἱ ἄνδρες. Γιατί αὐτοί, κι' ὄχι οἱ γυναῖκες, οὔτε, πολὺ λιγώτερο, τὰ κορίτσια, φταῖνε γιὰ τὴ σεξουαλικὴ ἀνηθικότητα ποὺ βασιλεύει ἀνέκαθεν στὴν κοινωνία καὶ ποὺ μεγάλωσε στίς μέρες μας τόσο ἀπελπιστικά. Μὲ μιὰ λέξη, ἡ ἀνηθικότη αὐτὴ εἶναι ὁ ἐταιρισμός. Μὰ ὅπως ξέρουν ὅλοι, τὸ κακὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρισότητα ποὺ χωρίζει τὰ δυὸ φύλα κι' ἀπὸ τὴ δουλεία ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ἄντρας στὴ γυναῖκα. Τὸ κορίτσι δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα—ἀναγνωρισμένο δηλαδὴ ἀπὸ τὴν κοι-

(*) Πῶς λογικὸ, κι' ἴσως ἀποτελεσματικὸ ὡς ἓνα σημεῖο, εἶναι νὰ ξυπνοῦμε στὴν παρθένια τὸ αἶσθημα τῆς περηφάνειας καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας, νὰ τῆς βάζουμε τὴν ἰδέα πὼς εἶναι ταπεινωτικὸ νὰ γίνε-ται «ὄργανο ἡδονῆς». Ἄλλὰ κι' αὐτὸ ὅσο δὲ γεννιέται ἓνα δυνατὸ αἶσθημα, ποὺ τῆς ἀναποδογορρίζει συνήθως ὅλες τίς ἰδέες καὶ κάποτε τὴν κάνει νὰ αἰσθάνεται περηφάνεια ἰσα-ἰσα γιατί παραδίδεται, ἢ νὰ νομίζῃ, στὴν ἐξαφῆ ἑνὸς πόθου, πὼς δὲ γίνεται αὐτὴ, ἀλλὰ κάνει τὸν ἄλλον ὄργανό της.

νωνία· νὰ διαθέτῃ τὸν ἑαυτὸ του πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο. Τὸ ἀγόρι, ὁ νέος, ἔχει κάθε δικαίωμα νὰρχίζῃ τὴ σεξουαλικὴ του ζωὴ μὲ-λις αἰσταντῆ τὴν πρώτη ἀνάγκη. Κι' ὄχι βέβαια μὲ τὸ γάμο, ποὺ θὰργήσῃ ἀκόμα πολὺ. Ἐ, τὸ ἀνδρικό αὐτὸ δικαίωμα, τὸ ἀπαράγραπτο ὡς σήμερα, δὲν προϋποθέτει τὴν ὑπαρξῆ ἢ τὴ δημιουργία ἑνὸς στρατοῦ ἀπὸ ἑταῖρες; Γιατί τέτοιες δὲν εἶναι βέβαια μόνο ὄσες τὸχουν ἐπάγγελμα—ποὺ ἴσως δὲν εἶναι κι' οἱ πῶς δυστυχημένες—παρὰ κάθε γυναῖκα ποὺ κρυφὰ ἢ φανερά, δλοκληρωτικὰ ἢ μισερά, ἀπὸ συμφέρο ἢ ἀπὸ αἶσθημα, ἀπὸ φυσικὴ ἢ ἄλλη ἀνάγκη, παραδίδεται σ' ἄντρα χωρὶς στεφάνι. «Κανόνας γενικὸς» ὅπως ἔλεγε κι' ἡ Νανά τοῦ Ζολᾶ. Ἐκείνη λοιπὸν ἡ «σεξουαλικὴ ἠθικὴ» θάταν ἀληθινὴ καὶ βásiμη, ποὺ θάποτεινόταν στὸν ἀνθρωπισμὸ—τοῦ ἀνδρὸς προπάντων, τοῦ κυρίου—καὶ θὰ τὸν ἔκανε νὰποτροπιαστῇ κατὰ συνείδηση αὐτὴ τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴ δυστυχία καί, ὅπως δὲ σκοτώνει ἢ δὲν κλέβει, οὔτε φανερά οὔτε κρυφὰ, ἔτσι νὰ μὴν κρατῇ στὴ δουλεία τοῦ τῆ γυναῖκα καὶ νὰ μὴ δημιουργῇ τὸν ἀπέραντο αὐτὸν ἐταιρισμὸ.

Ἄν ἡ κ. Κατοίγρα, ἐκτὸς ἀπὸ τόσα ξένα ποὺ ἔχει διαβάσει κι' ἐπιμαρτύρεται στὸ βιβλίο της, καταδεχόταν νὰ ρίξῃ μιὰ ματιὰ καὶ στὸ δικὸ μας μυθιστόρημα «Ὁ γιὸς μου κι' ἡ κόρη μου»—δημοσιεύτηκε στὴ «Νέα Ἐστία» τὸ 1929—θὰ λάβαινε ἀφορμὴ νὰ σκεφτῇ πολλά. Γιατί ὁ Γεώργιος Δοξαράς, ὁ πατέρας τοῦ Νάνη καὶ τῆς Κιάρρας—ἀνώτερος ἄνθρωπος χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ—φταίνει στὸ σημεῖο, ἀπὸ περιστατικὰ τῆς πατρικῆς ζωῆς του, νὰ διαγράψῃ, νὰ προαιστανθῇ καλύτερα, μιὰ σεξουαλικὴ ἠθικὴ γιὰ τὸ μέλλον. Δὲν εἶναι βέβαια κατηγορηματικὸς, κι' ἴσως ἀκόμα δὲν ἔχει τὸ θάρρος γιὰ νὰ εἶναι. Τὸ διάγραμμά του ὁμως διακρίνεται καθαρά. Μὲ τὴ φιλόστοργη φροντίδα τοῦ πατέρα, ὁ Γεώργιος Δοξαράς ἔχει παρακολουθήσει τὴ σεξουαλικὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν του, ἀφότου τὴν ἀρχισαν ὡς τὴν ἐποχὴ ποὺ παντρεύτηκαν. Τάγαπᾷ τὸ ἴδιο καὶ τὰ δυὸ, ὡς ἄνθρωπο μάλιστα ἐκτιμᾷ περισσότερο τὴν Κιάρρα. Ἄλλ' αὐτὴν μόνο ἔχει τὸ σπαργμὸ νὰ βλέπῃ θλιμμένη, πονεμένη, δυστυχημένη. Ἀπὸ τρίχα, μιὰ φορά, καὶ νὰ τὴ χάσῃ, γιατί ἡ ἀμοιρη, μὴν ὑποφέροντας κάποιο στίγμα, εἶχε ἀποφασίσει νὰ φαρμα-

κωθῆ. Ἄλλὰ τί ἔκανε, γιὰ νὰ στιγματισθῆ καὶ νὰ υποφέρῃ τόσο ; Κανένα πραγματικὸ κακό, ἀπολύτως ! Ἦταν μόνο ἓνα κορίτσι ζωηρό, θερμόαιμο, ποῦ ἡ ἴδια τοῦ ἡ φύση τὸ ἔσπρωχνε σὲ κάποιες, πολὺ μικρὲς, ἐλευθερίες. Ἡ κοινωνία ὅμως δὲν τις ἀνεχόταν, δὲν τῆς τις συγχωροῦσε, κι' ἔλεγε τόσα γι' αὐτήν, ποῦ κι' ὁ πατέρας τῆς ἀκόμα, ἂν καὶ τὴν ᾔξερε τόσο καλά, τὰ πίστεψε μιὰ φορά καὶ θυμώσε. Μὲ ἄλλους λόγους, ἦταν τὸ στίγμα τῆς ἐταίρας ποῦ εἶχ' ἐγκολαφθεῖ στὸ μέτωπο τῆς κόρης τοῦ Δοξαρά μὲ τὰ τόσα προτερήματα ! Ἀπεναντίας ὁ ἀδερφός τῆς, ὁ κουτο-Νάνης, ἂν καὶ κάνει ὅλα τὰ κακὰ καὶ βάζει σὲ τόσοις μπελάδες τὸν πατέρα του, δὲν παθαίνει τίποτα κι' εἶναι πάντα ἀμέριμνος, χαρούμενος κι' εὐτυχισμένος. Ὅσο χειρότερα μάλιστα κάνει, τόσο πῶς πολὺ τὸν ἐκτιμᾷ, τὸν θαυμάζει καὶ τὸν καμαρώνει ἡ κοινωνία. Γιὰ τί ; Γιατί αὐτὸς εἶναι ἀγόρι, εἶναι ἄντρας, κι' ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ κόσμου. Προπάντων νὰ κἀνῃ ἐταῖρες ὅσα κορίτσια τοῦ ἀρέσουν. Ἔτσι ὁ πατέρας, ποῦ τόσο τὸν ἀπασχολοῦν καὶ τὸν ἀναστατώνουν ὅλα αὐτὰ, φτάνει στ' ὀδυνηρὸ συμπέρασμα πῶς τὸ κορίτσι του εἶναι ἀδικημένο. Καὶ χωρὶς προμελέτη, μόνο ἀπὸ τὰ πληγωμένα τοῦ αἰσθήματα πατρικῆς στοργῆς κι' ἀνθρώπινης δικαιοσύνης, προαισθάνεται, καθὼς εἶπαμε, τὴν καινούργια αὐτὴ σεξουαλικὴ ἠθικὴ, τὴν ἀντίθετη πρὸς τὴν κρατοῦσα ἀλλὰ τὴ μόνη, ποῦ θὰ τὸν ἐκανοποιούσε σὰν πατέρα καὶ σὰν ἄνθρωπο. Κι' ἂν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὴν κηρύξῃ, χωρὶς ἄλλο θὰ ἔλεγε :

« Ἄντρας τύρανοι, ἐγώ εἰστες, ἐλευθερώστε τὴ σκλάβια σας στὸν ἔρωτα γυναῖκα ! Τέτοια ἐλευθερία αὐτὴ ἡ ἴδια δὲ θὰ σὰς ζητήσῃ ποτέ, γιατί ἡ τυραννία σας τὴν ἔχει κάνει δειλὴ κι' ὑποκρίτρα. Ἄλλὰ ἡ δικαιοσύνη κι' ἡ φιλάνθρωπία ἀπαιτοῦν νὰ τῆς τὴ δώσετε κι' αὐτήν, ὅπως τῆς δώσατε καὶ τις ἄλλες. Ὅσο δὲν τὴν ἔχει, θὰ γίνεταί ἐταῖρα, θὰ στιγματίζεται γιὰ τέτοια, θὰ υποφέρῃ, θὰ ναι δυστυχισμένη . . . Ἐκτὸς ἂν θάχῃ τὴν ἀμφίβολη εὐτυχία νὰ γεννιέται χωρὶς ὀρμές, ἢ τὴν ὑπεράνθρωπη δύναμη νὰ τις καταπνίγῃ. Ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ κοριτσιοῦ νὰ ζῆ καὶ πρὶν ἀπ' τὸ γάμο του ὅπως θέλει, ἡ κοινωνία δὲν ἔχει νὰ ζημιωθῆ τίποτα. Ἀπεναντίας θὰ ἠθικο-

ποιηθῆ καὶ θὰ ἐξυγιανθῆ. Γιατί πρῶτα-πρῶτα θὰ λείψῃ ὁ ἐταιρισμός, τὸ μεγάλο στίγμα. Ἄλλὰ κι' ἡ οἰκογένεια θὰ μείνῃ οἰκογένεια, κι' ἡ μητέρα θὰ μείνῃ μητέρα. Τὸ κοινωνικὸ καθῆκον, τὸ ἀπαραίτητο, τὸ ἀκατάλυτο, θὰρχίζει καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα μετὰ τὸ γάμο τῆς, ἀπαράλλαχτα ὅπως ἀρχίζει τώρα καὶ γιὰ τὸν ἄντρα. Κι' ὅπως τὸ κορίτσι δὲν ἐξετάζει τὸ ἐρωτικὸ παρελθὸν σας ὅταν σὰς παντρεύεται, ἔτσι καὶ σεῖς μὴν ἐξετάζετε τὸ δικό του. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο ζήτημα : νὰ φῆσετε κατὰ μέρος τις ζήτησεις σας, τοὺς ἐγωϊσμούς σας, τοὺς σαδισμούς σας καὶ τις προλήψεις σας. Ὅλα τὰλλα, τὰ σχετικὰ, εἶναι ζητηματάκια ποῦ θὰ λυθοῦν κατόπι μονάχα τους».

* *

Αὐτὰ θᾶλεγε ὁ Γεῶργος Δοξαράς. Κι' αὐτὰ, ἂν δὲν σφάλω, λέγε τώρα κι' ἐφαρμόζουν πολλοὶ στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Εὐρώπη. Ἐκεῖ τείνει ὁ πολιτισμός : Νὰ καταργήσῃ τὸν ἐταιρισμὸ καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν δυστυχία τῆς γυναίκας, τὴν τόσο ἀδικη καὶ παράλογη, δίνοντας στὸ κορίτσι τὴν ἐλευθερία νὰ ζῆ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο του ὅπως θέλει, χωρὶς νὰ θεωρεῖται καὶ νὰ στιγματίζεται ὡς ἐταῖρα, ὅπως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸ κἀνῃ κι' ὁ ἄντρας, χωρὶς νὰ στιγματίζεται κι' αὐτὸς ὡς . . . ἐταῖρος. Στὶς προηγμένες κοινωνίες ὑπάρχουν μεγάλες τάξεις τιμῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἀναγνωρίζουν πᾶς στὴ γυναῖκα κι' αὐτὴ τὴν ἐλευθερία, αὐτὴ τὴν ἰσότητα. Ἐκεῖ, φυσικά, οἱ πατέρες δὲ μεταχειρίζονται μπαστούνι, οὔτε οἱ ἀδερφοὶ σκοτώνουν μὲ πιστόλι, κι' ὁ νέος ποῦ θὰ ἐκτιμῆσῃ καὶ θάγαπήσῃ ἓνα κορίτσι ὥστε νὰ τὸ κάμῃ γυναῖκα του, δὲ θὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ σημερινὸ δείγμα τιμῆς. Κι' οἱ τάξεις αὐτὲς ὁλοένα πληθαίνουν. Γιὰ τοῦτο οἱ κοινωνιολόγοι, ποῦ τοὺς ἀπασχολεῖ τόσο τὸ μεγάλο πρόβλημα—τὸ πῶς μεγάλο βέβαια ἀπ' ὅλα δὲ ἀντιμετωπίζουν γιὰ τὸ μέλλον—συμπεραίνουν πῶς μιὰ μέρα ἡ ἐλευθερία τοῦ κοριτσιοῦ θὰ γίνῃ παντοῦ γενικὸ ἔθιμο—δηλαδή ἡ ἀνοχὴ τῆς ἀπὸ τὸν ἄντρα, νὰ ἐννοῦμαστε—καὶ τὸ ἔθιμο θὰ γίνῃ νόμος.

Κι' αὐτὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε μετατροπὴ κοινωνικοῦ καθεστώτος. Γιατί οὔτε ὁ γάμος μπορεῖ ποτὲ νὰ καταργηθῆ—κι' ἂς λέγε—οὔτε ἡ οἰκογένεια. Οἱ Μπολσεβίκοι ποῦ τὸ

δοκίμασαν στὴν ἀρχή, δὲν κατάφεραν παρά νὰ δημιουργήσουν ἕνα πανάθλιο στράτευμα ἀπὸ ἑκατομμύρια παιδιά, ποὺ ἀκόμα ἴσως ἀλητεύουν, γυμνά καὶ πεινασμένα, στοὺς δρόμους τῶν ρωσικῶν μεγαλουπόλεων. Ἡ «ἔρωτική ἐλευθερία» τῆς γυναίκας ποτὲ δὲ θὰ εἶναι ἀπόλυτη, ὅπως δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἀνδρός. Πάντα θὰ περιορίζεται ἀπὸ τὸ μεγάλο της καθήκον, τὸ μητρικὸ — ὅπως καὶ τοῦ ἀνδρός, ὡς ἕνα βαθμὸ τουλάχιστο, ἀπὸ τὸ πατρικὸ. Κανένα καθεστῶς δὲ θὰ στερήσει ποτὲ τὸ Παιδί ἀπὸ τὴ στοργή τῆς Μητέρας κι' ἀπὸ τὴν προστασία τοῦ Πατέρα. Οὔτε τὸ Κράτος, οὔτε ἡ Παραμάννα μποροῦν νὰ αντικαταστήσουν τὰνεκτίμητα αὐτὰ ἀγαθὰ. Γι' αὐτὸ ἡ ἐλευθερία τοῦ κοριτσιοῦ θὰ σταματᾷ ἐκεῖ ἀπ' ὅπου σήμερα, μὲ τὴ δουλεία, συνήθως ἀρχίζει: τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου της. Θάφροσιώνεται τότε στὸν ἀντρα της, στὰ παιδιά της. Κι' ἂν δὲ θὰ τὸ κάνη πιστά, θὰ ὑψίσταται ὅλες τίς συνέπειες τοῦ πολίτου ποὺ παραβαίνει ἕνα νόμο. Σήμερα, ἔμολογουμένως, καὶ τὰ διαζύγια εἶναι πολλὰ κι' οἱ συζυγικὲς ἀπιστίες περισσότερες. Ἀλλὰ ἔταν θάχρη δοθεῖ ἡ ἐλευθερία, ὁ γάμος μεταξὺ ἐνὸς νέου καὶ μιᾶς νέας, ποὺ χάρηκαν τὸ ἴδιο σχεδὸν τὴ ζωὴ τους, θὰ στηρίζεται σὲ τόσο ἀσφαλέστερες βάσεις, ποὺ θάναί ἀδιάλυτος. Καθὼς εἶδαμε, ἡ κ. Κατοίγρα, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, διδάσκει τὸ κορίτσι ὅτι ὁ «ἔρως τοῦ ἀνδρός» εἶναι συνήθως ἕνας σαρκικὸς πόθος ποὺ σήνει μόλις ἱκανοποιηθῆ, ὥστε μόνο ἂν κατορθώσῃ νὰ τὸν ἀνάψῃ, μὰ χωρὶς νὰ τοῦ τὸν ἱκανοποιήσῃ, θὰ τὸν κάνη νὰ τὴ στεφανώσῃ. Τί γερή, τί ἠθικὴ βάση γιὰ γάμο! Ἀλλὰ καὶ πόσες ἄλλες, ἀπ' τίς σημερινές, εἶναι καλύτερες! Μήπως ἔταν ἕνας ἀπαίσιοις γέφυρος παίρνη ἕνα ὦρατο καὶ νέο κορίτσι γιὰτ' εἶναι παραλήξ; Ἡ μήπως ἔταν ἕνας νέος παίρνη τὴν πιὸ ἀταίριαστη, —παρήλικη, ἀσχημη, ἠλιθία— ἐπειδὴ ἔχει μεγάλη προίκα;

Φυσικά, κι' ἔταν θὰ δοθῆ αὐτὴ ἡ ἐλευθερία, ὅλα τὰ κορίτσια δὲ θὰ τῆς κάνουν χρῆση, γιὰτί, ὅπως εἶναι γνωστὸ, πολλὰ, τὰ περισσότερα ἴσως, δὲν αἰσθάνονται τὴν παραμικρὴ ἀνάγκη νὰ «ζήσουν». Τὰ δυστυχισμένα, σήμερα, τάξιολύπητα, τὰ τραγικά, εἶναι ἐκεῖνα μὲ τὸ θερμότερο αἷμα, μὲ τὴν ἐρωτικώτερη φύση, ποὺ τὴν αἰσθάνονται τόσο ἐπιταχτικῆ, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ τὴν κα-

ταπνίζουν, κι' ἔταν ἀκόμα γνωρίζουν ὅλες τίς συνέπειες. Σὰν τὴν τραγικὴ ἐκείνη Κιάρρα τοῦ Δοξαρά...

* *

Τὸ ξαναλέμε: Τὸ κήρυγμα μιᾶς τέτοιας ἠθικῆς δὲν εἶναι βέβαια γιὰ τὰ κορίτσια. Δὲν ὠφελεῖ. Οἱ ἄντρες μόνο θάπρεπε νὰ τὰκούσουν καὶ νὰ τὸ παραδεχτοῦν, κτταπνίγοντας ἐγωϊσμοὺς καὶ προλήψεις — πρᾶγμα ποὺ δὲν μπορεῖ παρά μιὰ μέρα νὰ γίνῃ. Ὅσο δὲ γίνεται ὁμως, τὰ κορίτσια χρωστοῦν νὰ ὑποφέρουν τὴ δουλεία τους — ὅσα τὴν αἰσθάνονται τουλάχιστο — καὶ τὴ δυστυχία τους. Σήμερα, τὸ ἀτομικὸ τους συμφέρον εἶναι αὐτὸ. Ἀλλοίμονο στὸ κορίτσι ποὺ θὰ καταπατοῦσε τὰ καθιερωμένα, γιὰ νὰ ζήσῃ ἐλευθερα, σὲνομα μιᾶς ἠθικῆς ποὺ δὲν ἐπικράτησε ἀκόμα! Θὰ κατανοῦσε ἡ Νίτσα τῆς «Τρίμορφης Γυναίκας», ἢ ἡ Ρόζα τοῦ «Κατήφορου» (*). Ἡ ζωὴ της θὰ γινόταν ἕνα δράμα, ποὺ μόνο σὲ μιὰ σπάνια εὐνοϊκῆ περίπτωση θάχε ἄλλη λύση καὶ κάθαρση ἀπὸ τὸ θάνατο. Ἀλλὰ κι' αὐτὸ ὕστερ' ἀπὸ πόσους ἄλλους θανάτους! Πολλὰ τέτοια δράματα θὰ προλάβῃ βέβαια καὶ τὸ βιβλίον τῆς κ. Κατοίγρα μὲ τὴ μύηση «στὰ γενετήσια ζητήματα». Ὅχι ὁμως καὶ μὲ τὴν ἠθικὴ της διδασκαλία. Τὰ κορίτσια σήμερα — ἀκόμα κι' ὅσα δὲν πάσχουν ἀπὸ «ἀνωτεροτίτιδα» — εἶναι ἀρκετὰ

(*) «Ὁ Κατήφορος», «Ἡ Τρίμορφη Γυναίκα» καὶ «Ὁ γιὸς μου κι' ἡ κόρη μου», εἶναι τρία ὁμοειδῆ μυθιστορήματα, ὅπως τ' ἄλλα τρία «Πλούσιοι καὶ Φτωχοί», «Τίμιοι καὶ Ἄτιμοι», «Τυχεροὶ καὶ Ἄτυχοι». Ἀποτελοῦν κι' ἐκεῖνα μιὰ «κοινωνικὴ τρίλογία», ποὺ θίγει τὸ γυναικεῖο πρόβλημα, δείχνει τὰ τραπὰ τῆς σημερινῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς κι' ὑποδεικνύει τὴν αὐριανή. Στὸ πρῶτο, ἡ παραστρατισμένη ἡρωίδα, ἀφοῦ σήστηκε κι' ἡ τελευταία της ἐλπίδα γιὰ ἐξαγνισμό μὲ τὸ γάμο, αὐτοκτονεῖ. Στὸ δεύτερο, ἐξαγνίζεται μ' ἕνα αἰσθημα πρὸς ἕναν ἀνώτερο ἄνθρωπο ποὺ τὴν καταλαβαίνει καὶ τῆς συγχωρεῖ τὰ παρασμένα. Στὸ τρίτο, ἡ παρεκτροπὴ εἶναι μικρότερη κι' ἡ ἡρωίδα ἐξοφλεῖ μὲ μιὰν ἀπόπειρα αὐτοκτονίας, ποὺ τὴν προλαβαίνει ὁ πατέρας της. Κι' οἱ τρεῖς εἶναι κορίτσια ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια, μορφωμένα, ποὺ παρασύρονται προπάντων ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴ τους ἰδιοσυγκρασία. Στὴν «Τιμὴ τοῦ Ἀδελφοῦ» ὁμως — ἀλλοιώτικο μυθιστορημα, μ' ἄλλο σκοπὸ, — ἡ ἡρωίδα εἶναι ἕνα ἡμιμορφο φτωχοκόριτσο ποὺ τὸ σπρώχνει στὴν ἀτιμία ἢ οἰκονομικὴ ἀνάγκη. Αὐτὴν τὴ σκοτώνει, γιὰ τὴν τιμὴ του τάχα, ὁ ἀδερφός της — ἕνας ἀεργὸς διαφθαρμένος — ὅταν δὲν τοῦδινε πιὰ ἀπὸ τὰ λεφτὰ τῆς ἀτιμίας της.

ξυπνημένα καὶ διαθασμένα, ὥστε νὰ καταλάβουν πὼς ἡ ἠθικὴ αὐτὴ εἶναι συμβατικὴ καὶ προσωρινή. Δὲ θὰ τὰ ἐπειθε. Καὶ θάταν κίνδυνος νὰ θελήσουν νὰ τὴν ἀθετήσουν, ἂν δὲν τοὺς ἔδειχνε κανένας τὶς φεβερὲς συνέ-

πειες τέτοιου τολμήματος, ὅπως τὸ κάνει —εὐτυχῶς— μὲ τὰ πράγματα ἢ κ. Κατοίγρα. Γι' αὐτὸ εἶπαμε ἀπ' τὴν ἀρχὴ πὼς τὸ βιβλίον τῆς εἶναι χρήσιμο, καὶ μόνο ἡ ἠθικὴ του διδασκαλίαν περιττή.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ χηρευάμενη ἀδερφή μου

ΛΑΪΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

— Ὅριστε, παρακαλῶ . . . καθήστε . . .

Θάτανε καὶ ντροπὴ μου νὰ μὴν τοῦλεγα νὰ καθήσει· γιατί παρεχτός πού πίναμε ψὲς τ' ἀπόβραδο μαζί, μιά πού μπῆκε σπῆτι μου κυριακάτικα ξένος ἄνθρωπος, δὲ μποροῦσα νὰ τὸν ἀφίσω νὰ στέκεται σὰν κούτσουρο, τὴ στιγμὴ κι' ὄλας πού γλυκομίλαε· ἀδιάφορο ἂν ἄλλο ἔλεε κι' ἂν ἄλλο σκεφτότανε νὰ πεῖ.

Τάχε χαμένα . . .

Ὅσοσο τὸ σκέρισσο στὴ γλύκα τῆς φωνῆς, κι' ἡ ἀνυπόκριτη εὐγένεια, δὲν τοῦλειπαν.

Ναί. Εἴτανε καλοκαμωμένο καὶ μεστωμένο παιδί ὁ Φτέρης . . . Ὁμορφο σὰν ζωτικιά· κι' εἶχε τὰ μάτια του μαῦρα—κατάμαυρα—γιομάτα ζωὴ κι' ἔκφραση. Σμιχτὰ τὰ φρύδια, πυκνὰ καὶ πλούσια στρουγγύλευαν καὶ κύκλωναν τῶν ματιῶν του τὸ πλαίσιο σὰ ζουγραφιστά. Ματόκλαδα πλατεῖα καὶ μεγάλα, σὰν ἀπὸ φόβο—λὲς—ἀνοιγόκλειναν ρυθμικὰ καὶ γρήγορα. Πεντάσγουρα τὰ μαλλιά του σφοντύλια—σφοντύλια· στὸ συμμετρικὸ του κεφάλι—δὲν τὰ χώριζε—σποῦσαν τὰ χτένια σὲ τέτοιο μπλέξιμο, σὲ τέτοιο πλοῦτο μαλλιῶν. Σὰ μίλαε, τὸ μικρὸ του τὸ στόμα ἀπλὰ κι' ὠραῖα ἔκλεινε κι' ἀνοίγε, καὶ θώραες δυὸ κίττασπρων δοντιῶν σειρὲς· βαλιμένα μ' ἐπιμέλεια—θαρρεῖς—τὰ δόντια, ἕνα-ἕνα μὲ προσοχή, σὰν ἀπὸ ἰδιαίτερη προτίμηση τοῦ Πλάστη.

Δὲν εἶχε τίποτε τ' ἄσκημο· μόνο πού βαρυνάκουε λίγο· κι' ἀπὸ τὸ χρώσταιε στὸν πόλεμο καὶ στὶς ὀβίδες, πού σκούσανε σιμά του πάντα πεισματικὰ καὶ μ' ἔχθηρα.

— Πέρασα κι' ἀπ' τὴν ἐκκλησιά, Μαστροδόωρε, κι' ἔκανα τὸ σταυρὸ μου.

Ἔτσι ἄρχισε· καὶ συνέχισε ἔτσι :

— Τὸ δεξιὸ τὸν ψάλτη τὸν βρῆκε μιά γερὴ πούντα καὶ κρεββατώθηκε· κι' ὁ παραγωγιὸς του πού κρατᾷ τὸ ἴσο, πάνου στὸ ψαλτήρι, κυριακάτικα σήμερα, τὰ θαλάσσωσε !

Νὰ τί δὲ θυμόμουνα καλὰ ἀπ' ὅλη τούτη τὴν ἱστορία· πούγινε στὸ σπῆτι μου : τί μέρα εἴτανε.

Λοιπὸν Κυριακή. Κυριακὴ τὸ χωρὶς ἄλλο.

Τόπε κι' ὁ Φτέρης : — «Κυριακάτικα σήμερα».

— Τὰ θαλάσσωσε ναί . . . Τὴν ὥρα πούλεε «ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου», ἄστα !.. Θάρρενες πὼς ἔλεε τὸ τροπάρι πού λένε στὰ λείψανα, τὴ στιγμὴ πού τ' ἀνασπάζονται γιὰ στερνὴ φορὰ. Καὶ παρακάτου. Ἐκεῖ δὲ εἴτανε κι' ἂν εἴτανε : στὸ «Σῶτερ σῶσον ἡμᾶς . . .» λὲς καὶ τὸν σούρνανε γιὰ τὴν κρεμάλα ! Οἱ ἐπιτρόποι τὰ χάσανε . . . λοξοβλέπανε φουρκισμένοι.

Μίλαε δειλὰ καὶ φοβισμένα. Πρὶν λίγο, πατώντας τὸ κατώφλι τῆς πόρτας τοῦ σπιτιοῦ μου, ἔτρεμε σύγκορμα· σκόνταψε . . . μὰ βρῆκε πάλι στὴ στιγμὴ τὴν ἰσορροπία του· καὶ πέρνοντας τὴ ρεπούπλικά του πού τοῦλεσε στὸ κεφαλόσκαλο, μπῆκε μισοθαρρετά, προσπαθώντας νὰ δώσει κάποιον «ἀέρα»· μὰ δὲν τὰ κατάφερε. Ἄσε πού φαινότανε αὐτὸ μὲ τὴν πρώτη ματιὰ πού τοῦριχνε, μὰ τὸ πρόδωσε καὶ μόνος του, μὲ τὴν ἀδέξια ἀρχὴ πούκανε, πρὶν φτάσει στὸ σκοπὸ του . . .

— Κι' ἂν τὴ βρεῖ ἄσκημα ὁ δεξιὸς ἀπ' τὴν πούντα, βάλ' του ρίγανη. Μαστροδόωρε· δὲ θ' ἀκούσουμε γιὰ καιρὸ τὸ βυζαντινὸ ψάλσιμο . . .

Ποῦ νὰ ξεθαρρέψει . . . ξερόβηχε.